

GODIŠNJI SEMINAR 2019

REZERVISANJA ZA TROŠKOVE I RIZIKE – RAČUNOVODSTVENI I PORESKI ASPEKT

Jelena Pavlović

28. i 29. novembar 2019. godine

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Pojam rezervisanja

- Specifične obaveze neizvesnog ili roka dospeća ili iznosa
- Posebno iskazivanje u Bilansu stanja
- Važnost pravilnog priznavanja i odmeravanja rezervisanja
- U pitanju su obaveze tekućeg i prošlih obračunskih perioda prema budućim obračunskim periodima
- Postupak priznavanja, vrednovanja, odmeravanja i prestanak priznavanja
- Priznavanje podrazumeva primenu računovodstvenih procena
- Načelo uzročnosti prihoda i rashoda (primer rezervisanja za troškove u garantnom roku)
- Načelo opreznosti (primer rezervisanja po osnovu sudskih sporova)

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Pojam rezervisanja

Pojam rezervisanja podrazumeva određeni iznos novčanih sredstava koji entitet izdvaja tj. rezerviše, sa ciljem da se pokriju izdaci za očekivane i moguće, ali u trenutku formiranja rezervisanja neizvesne obeveze, a koji u budućnosti mogu nastati po osnovu unapred definisanih prošlih događaja.

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja – profesionalna regulativa

Rezervisanja se u finansijskim izveštajima iskazuju u skladu sa:

- **IAS 37** Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina
- **IFRS za SME Odeljak 21** Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina
- **Pravilnik za mikro i druga pravna lica** (članovi 25. i 26.)

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja – knjigovodstveno obuhvatanje

Prema Pravilniku o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, zadruge i preduzetnike predviđeni su sledeći računi za evidentiranje promena na rezervisanjima:

- **račun 467 - Obaveze za kratkoročna rezervisanja** – iskazuju se kratkoročna rezervisanja za troškove i rizike, koja dospevaju u roku kraćem od 12 meseci;
- **računi grupe 40 – Dugoročna rezervisanja** – iskazuju se dugoročna rezervisanja za troškove i rizike koji se priznaju i vrednuju u skladu sa MRS 37 i drugim relevantnim MRS/MSFI i računovodstvenom politikom, kao i Odeljkom 21 MSFI za MSP;
- **Računi grupe 54 - Troškovi amortizacije i rezervisanja;**
- **Račun 678 - Prihodi od ukidanja dugoročnih i kratkoročnih rezervisanja.**

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja – uslovi za priznavanje

Postoje **tri uslova koja kumulativno moraju biti ispunjena** kako bi entitet mogao da prizna rezervisanje u finansijskim izveštajima, a to su:

- da postoji **sadašnja obaveza (zakonska ili izvedena)** koja je rezultat nekog **prošlog obavezujućeg događaja**;
- da postoji **pouzdana verovatnoća da će doći do odliva resursa** koji predstavljaju ekonomske koristi entiteta i
- da može da se napravi **pouzdana procena** iznosa obaveze.

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja – uslovi za priznavanje

Prvi uslov – obaveza je sadašnja, postoji na dan sastavljanja FI i rezultat je nekog prošlog obavezujućeg događaja, čijim izmirenjem dolazi do odliva resursa društva. Prošli obavezujući događaj može biti vezan za **ugovoreni odnos** (npr. prodaja uz garanciju) ili za **poslovnu politiku društva** (npr. javno obećanje kupcima da mogu povratiti novac ukoliko nisu zadovoljni kupljenim proizvodom) ili može da proističe iz **zakonskih obaveza** (npr. zakonska obaveza društva da po završetku, odnosno obustavljanju geoloških istraživanja, zemljište privede prvobitnoj nameni). **Prošli obavezujući događaj** mora biti takav da društvo nema neku drugu alternativu osim da priznatu obavezu izmiri.

Drugi uslov – kada postoji **pouzdana verovatnoća** da će u budućnosti doći do izmirenja obaveze i odliva resursa po tom osnovu. Pouzdanom verovatnoćom odliva smatra se slučaj kada je **veća verovatnoća** da će doći do izmirivanja obaveze nego da neće.

Treći uslov - je da iznos obaveze može pouzdano da se proceni. Podrazumeva da iznos koji priznajemo kao rezervisanje **predstavlja najbolju procenu izdataka** koji su potrebni za izmirenje sadašnje obaveze **na dan sastavljanja finansijskih izveštaja**. U obzir se moraju uzeti i **događaji koji će tek uslediti** u čemu je **velika uloga rukovodstva društva**.

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja – uslovi za priznavanje

U slučaju da neki od pomenutih uslova **nije ispunjen**, važno je napomenuti da se rezervisanje **ne može priznati**. Tada se najčešće radi o **potencijalnoj obavezi**, za koju, u slučaju da je značajna, **postoji obaveza obelodanjivanja** u napomenama uz finansijske izveštaje.

Potencijalne obaveze mogu biti veoma **važne i značajne** za korisnike finansijskih izveštaja.

Društvo je dužno da u svom **internom aktu o računovodstvenim politikama** predvidi **pravila** za priznavanje, vrednovanje, odmeravanje i ukidanje rezervisanja koja su **karakteristična za njegovo poslovanje**, a koja su u skladu sa važećom zakonskom i profesionalnom regulativom i da se one **konzistentno i kontinuirano** primenjuju prilikom sastavljanja finansijskih izveštaja.

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja – odmeravanje i upotreba

Rezervisanja se ponovo odmeravaju **na dan svakog Bilansa stanja**, a zatim se koriguju tako da odražavaju **najbolju sadašnju procenu mogućih budućih izdataka**. Iznos rezervisanja utvrđuje se **razumnom procenom rukovodstva**. Procene ishoda i finansijski efekat utvrđuju se **prosuđivanjem**, zatim na bazi **iskustva iz sličnih transakcija** ili **angažovanjem nezavisnih stručnjaka**. Tada je veoma važno uzeti u obzir rizike i neizvesnosti koje prate određene događaje i okolnosti, efekte vremenske vrednosti novca, kao i **buduće događaje** koji mogu uticati na iznos formiranih rezervisanja. Ukoliko se utvrdi da rezervisanje **više ne zadovoljava uslove** za priznavanje, ono se **ukida** u korist prihoda.

Rezervisanja je potrebno koristiti **samo za izdatke** za koje je rezervisanje **početno priznato**. Tako na primer, rezervisanja za troškove u garantnom roku ne mogu se koristiti za izdatke za izgubljene sudske sporove ili za zadržane kaucije i depozite itd.

Rezerviranja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Vrste rezerviranja

Prema IAS 37 i IFRS za SME Odeljak 21, rezerviranja možemo razvrstati na:

- rezerviranja za troškove u garantnom roku (*konto 400*);
- rezerviranja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava (*konto 401*);
- rezerviranja za zadržane kaucije i depozite (*konto 402*);
- rezerviranja za troškove restrukturiranja (*konto 403*);
- rezerviranja za troškove sudskih sporova (*konto 405*);
- ostala dugoročna rezerviranja (*konto 409*) - štetni ugovori, rezerviranja po osnovu datih garancija i jemstava, rezerviranja koja proistuču iz poslovne politike društva i druga rezerviranja koja zadovoljavaju propisane uslove.

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja za troškove u garantnom roku

Rezervisanja za troškove u garantnom roku karakteristična su za privredne subjekte koji se bave proizvodnjom i prodajom onih dobara za koja su u zakonskoj obavezi da obezbede kupcima garantni rok. **Garantni rok** je vremenski period u kojem davalac garancije garantuje kupcu ispravnost proizvoda.

Ovi troškovi se najčešće utvrđuju na bazi prethodnog iskustva za ista ili slična dobra koja su predmet prodaje. Obzirom da visina rezervisanja zavisi od ostvarenog obima prodaje, najčešće se obračunava i izražava kao **procenat od ostvarene prodaje**.

Obzirom da se rezervisanje za troškove u garantnom roku odnosi na veliki broj transakcija, obaveza se procenjuje primenom **statističke metode procene “očekivane vrednosti”**, uvažavanjem svih mogućih ishoda sa njihovim pridruženim verovatnoćama.

Faktori koji mogu uticati na obračun rezervisanja za troškove u garantnom roku su i: kvalitet proizvoda, troškovi radne snage, troškovi rezervnih delova, usluge u vezi sa popravkom proizvoda i sl.

Proizvođači često prodaju svoje proizvode preko trgovaca, pa trgovac daje garanciju krajnjem kupcu.

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja za troškove u garantnom roku

Mogu se sresti u **građevinarstvu**, kada izvođač radova daje investitoru garanciju za izvedene radove. Rezervisanja po osnovu odliva sredstava u garantnom roku vrše se samo kada postoji **ugovorena obaveza otklanjanja nedostataka u određenom roku**. **Primer člana ugovora o izvođenju radova:** „Garantni rok na izvršene radove iznosi 24 meseca i počinje da teče od dana kada je Zapisnički izvršena primopredaja svih radova. Izvođač je dužan da u garantnom roku o svom trošku otkloni sve nedostatke na izvedenim radovima koji su nastali zbog toga što se Izvođač nije pridržavao svojih obaveza u pogledu kvaliteta radova.“ **(prvi uslov)**

Izvođač radova mora identifikovati **postojanje verovatnoće** da će doći do **nedostataka na izvršenim radovima u toku garantnog roka**, po osnovu kojih će doći do odliva sredstava kod izvođača radova. Ovu verovatnoću treba procenjivati od slučaja do slučaja a ona zavisi od mnogo faktora, ali je veoma bitno iskustvo izvođača radova u prethodnom periodu sa istom vrstom radova. **(drugi uslov)**

Na kraju, izvođač radova mora da napravi **pouzdanu procenu za rezervisanja koja priznaje u poslovnim knjigama**. Izvođač radova procenu iznosa rezervisanja za troškove u garantnom roku može najbolje dokumentovati na osnovu prethodnih iskustava na istoj vrsti radova i odlivu resursa koji su se dešavali zbog nastanka nedostataka u garantnom roku. **(treći uslov)**

Rezervisanja za troškove u garantnom roku

Najčešće nepravilnosti prilikom procene rezervisanja za troškove u garantnom roku kod izvođača radova mogu biti sledeće:

- kada izvođač radova formira rezervisanja za troškove u garantnom roku na osnovu **ugovorene vrednosti radova** a ne na osnovu vrednosti izvršenih radova (pošlo se od pogrešne osnove za formiranje rezervisanja).
- kada izvođač radova kao **koeficijent za obračun rezervisanja** uzima procenat obezbeđenja iz ugovora o bankarskoj garanciji za izvedene radove (*primenjen je pogrešan koeficijent za obračun rezervisanja*);
- **ne pravi se analiza odliva resursa u prethodnom periodu** po osnovu otklanjanja nedostataka u garantnom roku za slične vrste usluga (*najbolja osnova za rezervisanja je iskustvo u prethodnim godinama*);
- rezervisanja se **ukidaju proporcionalnom metodom bez obrazloženja i dokumentovanja**. Naime, potpuno ukidanje rezervisanja potrebno je izvršiti sa istekom garantnog roka, a delimično ukidanje rezervisanja se vrši na osnovu ponovne procene rezervisanja. Pomenutu procenu potrebno je **dokumentovati** putem obračuna i izjava stručnih lica.

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava

Karakteristična su za one privredne subjekte koji se bave **eksploatacijom** zemljišta, šuma i drugih **prirodnih bogatstava** i imaju zakonsku obavezu da izvrše rezervisanja po tom osnovu.

Suština ovih rezervisanja je da se ona **izdvajaju (formiraju) tokom eksploatacije**, a koriste se uglavnom nakon eksploatacije radi **obnavljanja** (reprodukcije), odnosno dovođenja prirodnih bogatstava u svoje prvobitno stanje, zatim za **otklanjanje pričinjene štete** ili za **sprečavanje iste**.

Zakonima kojima je uređena ova oblast definisano je da privredni subjekti koji zagađuju prirodnu sredinu i u poslovanju koriste prirodne resurse imaju obavezu da, pored plaćanja **naknade za njihovo korišćenje**, snose i **troškove rekultivacije zemljišta i sanacije prostora**.

Reč je uglavnom o **višegodišnjim projektima** eksploatacije prirodnih bogatstava, pa je potrebno na osnovu prethodno pripremljenih **projekata** izvršiti rezervisanje po navedenom osnovu.

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja za zadržane kaucije i depozite

Formiraju ih oni privredni subjekti koji se bave **izgradnjom građevinskih objekata, izradom opreme** i u drugim situacijama kada **investitor tj. naručilac posla**, zadrži određeni iznos ugovorene naknade kao depozit ili kauciju u cilju nadoknade neplaniranih troškova zbog lošeg izvršenja posla.

Garantni depozit predstavlja garanciju izvođača radova da će u garantnom roku otkloniti sve nastale nedostatke u vezi sa izvedenim radovima ili na opremi, ukoliko do njih eventualno dođe.

Po isteku garantnog perioda, investitor tj. naručilac posla ima obavezu da izvođaču radova **uplati preostali iznos depozita**.

Ova vrsta rezervisanja **razlikuje se od rezervisanja za troškove u garantnom roku** po tome što kod rezervisanja za troškove u garantnom roku **kupac plaća ceo iznos** za kupljeni proizvod ili uslugu, dok se kod davanja kaucije ili garantnog depozita **ne isplaćuje celokupan kupoprodajni iznos**, nego iznos umanjen za vrednost kaucije ili depozita.

Rezerviranja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezerviranja za troškove restrukturiranja

- Ova rezerviranja su karakteristična su za one privedne subjekte koji su u **finansijskim teškoćama** i **teže profitabilnijem poslovanju**, a najčešće posluju u zemljama u procesu **privatizacije i tranzicije**.
- Obuhvataju **samo direktne izdatke** koji iz njega proizilaze, one koji su obavezno zahtevani procesom restrukturiranja i **nisu povezani sa tekućim aktivnostima privrednog subjekta**.
- **Restrukturiranje** je program koji **planira, sprovodi i kontroliše uprava društva**, a s ciljem da se značajno promeni obim i način poslovanja.
- Važno je naglasiti da stvarna obaveza restrukturiranja nastaje samo kada društvo ima **detaljan formalni plan za restrukturiranje**, koji sadrži: opis poslovanja koji će biti njime obuhvaćen, lokacije na kojima će se restrukturiranje sprovesti, neophodne izdatke, period koji će obuhvatiti ovaj proces, broj zaposlenih koji će primati naknadu u vezi sa prestankom rada zbog restrukturiranja i sl.

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Rezervisanja za troškove sudskih sporova

- Formiraju se u onim situacijama kada postoji **velika verovatnoća da će spor biti izgubljen**, a što će nakon dana bilansa prouzrokovati **odliv resursa** kada spor bude okončan.
- Obaveze po sudskom sporu čiji je ishod neizvestan (a **ne postoji** velika verovatnoća da će biti izgubljen) ne priznaje se kao obaveza, sve dok ne postane izvesno da će društvo izgubiti spor. U toj situaciji potrebno je da društvo izvrši **obelodanjivanje** u vezi sa sporom u napomenama u finansijske izveštaje i iskaže **potencijalne obaveze** po tom osnovu, ukoliko je iznos spora materijalno značajan;
- Angažovanje stručnih lica, pravnika zaposlenih u društvu, advokata i sl.

Rezervisanja za troškove i rizike – računovodstveni aspekt

Ostala dugoročna rezervisanja

Rezervisanja za štetne (onerozne) ugovore – formiraju se kada neizbežni troškovi ispunjenja obaveza prema tom ugovoru (štetnom) prevazilaze ekonomske koristi za društvo, koje ono očekuje da će ostvariti u skladu sa njim. Neizbežni troškovi po ugovoru odražavaju najmanji **neto trošak raskida ugovora**. Ukoliko društvo ima ovakav ugovor, sadašnju obavezu po istom bi trebalo priznati kao rezervisanje, budući da društvo nema drugu alternativu nego da ugovor ispoštuje uz realizaciju gubitka. Na primer, zaključen ugovor o zakupu poslovnog prostora na više godina bez mogućnosti raskida ugovora.

Rezervisanja po osnovu datih garancija i jemstava - formiraju se u situaciji kada entitet za koga smo dali garanciju (jesmtvo) neće moći da izvrši svoje obaveze, pa postoji velika verovatnoća da će društvo davalac garancije (jemstva) umesto dužnika izmiriti navedene obaveze, odnosno da će u budućem periodu doći do odliva ekonomskih resursa na teret davaoca garancije.

Rezervisanja za troškove i rizike – poreski aspekt

Zakon o porezu na dobit pravnih lica

Član 22b

Na teret rashoda priznaju se izvršena dugoročna rezervisanja za obnavljanje prirodnih bogatstava, za troškove u garantnom roku i zadržane kaucije i depozite, kao i druga obavezna dugoročna rezervisanja u skladu sa zakonom

Član 25a

Prihodi nastali po osnovu neiskorišćenih dugoročnih rezervisanja koja nisu bila priznata kao rashod u poreskom periodu u kom su izvršena, ne ulaze u poresku osnovicu u poreskom periodu u kom su iskazani